

POLITICOLOGEN DELWIT EN SINARDET KIJKEN UIT

‘Alleen de N-VA heeft baat bij vervroegde verkiezingen’

Hoe schokbestendig blijft de Wetstraat in 2018 en 2019? Hebben Dave Sinardet (VUB) en Pascal Delwit (ULB) een roadmap? ‘Een taxichauffeur zei mij dat hij op de PTB ging stemmen. En als het kon, op de N-VA.’ Verwacht het onverwachte.

Filip Rogiers, foto's Gert Verbelen

Wacht maar, was het devies toen Michel I in oktober 2014 op het bordes van Laken verscheen. België zou eindelijk een coherente regering krijgen. Centrumrechts zonder geschipper. Geen communautaire wolfjizers en schietgeweren want geen staats hervorming. En vier jaar voor de boeg zonder verkiezingen.

De laatste maanden lijkt de ploeg van Charles Michel (MR) vooralsnog goed op weg om zijn initiële koosnaampje – de kamikazeregering – waar te maken. De helft van het zomerakkoord zit nog in het vriesvak. De premier wordt afgeschilderd als de handpop van de N-VA en Theo – *je maintiendrai* – Francken.

België staat voor twee *rocky* verkiezingsjaren. Daarbij is het maar de vraag hoe solide ons land ook zal blijken voor het internationale tumult dat ons omringt. De Europese Unie verkeert in crisis, populisme en nationalisme drijven in vele landen de klassieke centrumpartijen in het nauw, van Washington tot Moskou heeft een almaar luider roepend deel van de bevolking het gehad met een politiek en maatschappelijk model dat zeker vanuit Brussel en sinds pakweg 1968 als de norm werd beschouwd: de sociaal en ethisch progressieve, liberaal-democratische, multiculturele, open samenleving.

Middelpuntvliedende krachten smoren elke nuance als het over migranten en identiteit gaat.

APOCALYPS NOCH PARADIJS

Om met de wereld te beginnen. VN-secretaris-generaal António Guterres had het over een 'red alert'. Anderen zeggen dan weer dat de mensheid er nog nooit zo goed voor stond: minder geweld, minder extreme armoede, betere gezondheidszorgen, meer scholing. En meer manieren dankzij #MeToo.

Tot welke obediëntie behoren jullie, de optimisten of de pessimisten?

DAVE SINARDET: 'Zwart of wit? Vermoeiend en symptomatisch voor de manier waarop het politieke en publieke debat dezer dagen gevoerd wordt. Het lijkt me nuttiger voor politieke marketing dan voor analyse. Open VLD heeft op een gegeven moment gemerkt dat een deel van de bevolking neigt naar optimisme en speelt daarop in. Het is dan ook zowat het enige waarin ze zich kunnen onderscheiden van de N-VA, die mikt op al wie pessimistischer in het leven staat. Ik zie net zo goed redenen om bezorgd als verheugd te zijn en er kan op korte termijn veel evolueren.'

PASCAL DELWIT: 'Ik geloof in apocalyps noch paradijs, maar ik ben toch eerder pessimistisch. Te veel grote problemen worden niet aangepakt, de klimaatverandering op kop. Elke dag die voorbijgaat, maakt ingrijpen moeilijker. De kloof tussen wat we wetenschappelijk weten en hoe de maatschappij het subjectief beleeft, is te groot. Dat is op termijn zeer bedreigend. Op een gegeven moment moet je bijna autoritair gaan optreden, wil je ervoor zorgen dat de mens het in sommige situaties en regio's van de wereld overleeft. Hetzelfde zie je met de sociale cohesie in een zeer multiculturele context. Zonder te vervallen in de logica van de 1 procent en de 99, we staan dicht bij majeure kortsluitingen in de westerse wereld, waar erg veel inspanningen worden gevraagd van een groot deel van de bevolking terwijl die tegelijkertijd de rijkdom van een klein segment ziet groeien.'

Het is een urgentie die ook de democratie in gevaar brengt?

DELWIT: 'Zeker. Yves Leterme en zijn IDEA pakten onlangs uit met een positief rapport: er zijn wereldwijd meer democratische staatsvormen. Maar er is ook onderzoek dat

brede criteria hanteert en waaruit blijkt dat het aantal *full democracies* sinds 2006 is afgenomen van 30 naar 19.'

SINARDET: 'Het is een goede zaak dat de traditionele representatieve democratie uitbreiding kent in de wereld. Je kunt je wel de vraag stellen of er in zo'n index genoeg rekening wordt gehouden met andere, meer innovatieve vormen van inspraak, zoals de participatieve democratie.'

Meneer Delwit, toen de televisie u onlangs vroeg om het politieke jaar 2017 in één woord samen te vatten, zei u: 'Ondermaats'.

DELWIT: (*lacht*) 'Veel Belgen en Europeanen zijn pessimistisch over hun toekomst en de antwoorden die je van de politieke wereld verwacht, zijn inderdaad erg zwak. Ik hoed mij voor "vroeger was het beter"-denken, maar elke partij heeft ooit sterkere voorzitters gehad. Wouter Beke, Gwendolyn Rutten, John Crombez? (*schudt het hoofd*) Elio Di Rupo en Benoît Lutgen zijn gehavend en wie kent Olivier Chastel?'

Maar ligt dat aan die politici of aan de context die vandaag zoveel moeilijker is?

SINARDET: 'Dat gaat nu net níet op voor Michel I. De regering-Di Rupo was zeker geen fantastische regering, maar ze heeft in een moeilijker context toch vooruitgang geboekt. Voor Michel I waren alle parameters gunstiger. We kregen vier jaar zonder verkiezingen, een licht economisch herstel en anders dan Di Rupo, die met zes partijen van links en rechts moest regeren, kon Michel aan de slag met slechts vier, ideologisch vrij homogene partijen. Maar zie, vanaf de eerste dag kwamen we in een permanente electorale campagne terecht. Ook de oppositie kreeg geen deuk in een pak boter, deels omdat de regering haar eigen oppositie organiseert.'

Niemand gelooft dat Michel I nog veel gedaan krijgt. Toch vindt jullie collega Carl Devos dat dit aanmodderen te verkiezen is boven vervroegde verkiezingen.

DELWIT: 'Waar zou je daarmee ook uitkomen? Trek je er nu de stekker uit, dan wordt de kans op een heruitgave van deze regering erg klein. Ook al blijft de N-VA sterk, volgens de peilingen heeft de huidige ploeg geen meerderheid meer. En de vorming van Michel I was al zo lastig en lang, van mei tot oktober 2014.'

DELWIT:

'De antwoorden van de politieke wereld zijn erg zwak. Ik hoed mij voor "vroeger was het beter"-denken, maar elke partij heeft ooit sterkere voorzitters gehad'

Dat viel mee in vergelijking met 2007 en 2010.

SINARDET: 'Dat klopt, maar Pascal heeft gelijk: voor een regering waarbij geen staats hervorming moest worden onderhandeld, was dit een historisch lange formatie. Er werd altijd gezegd dat het snel zou gaan omdat er in Vlaanderen zagezegd een centrumrechtse grondstroom is en je zou wat zien zo zonder de PS, maar dat verliep anders.'

DELWIT: 'Vergeet ook niet dat de Franstaligen Michel I nooit echt volwaardig als "hun" regering hebben beschouwd omdat alleen de MR er de dienst uitmaakt. Hier geraakt Michel geen tweede keer mee weg, dus is hij wel gedoemd om de rit uit te rijden. Lukt dat niet, dan erkent hij dat hij zich vergist heeft. Is het dan beter om aan te modderen? Ook daar ben ik sceptisch over. Er is geen eenvoudige oplossing. Stel dat je in oktober lokale en federale verkiezingen organiseert, dan verlies je toch nog een jaar tot de regionale verkiezingen.'

NIET ZO VERGRENDELD

Bref, de Wetstraat zit in een catch 22?

SINARDET: 'Ik vermoed dat wie in het *commentariaat* nu voor vervroegde verkiezingen pleit, dat ingefluisterd krijgt door de N-VA. Het is de enige partij die er baat bij heeft. Lokaal staan ze op een reeks plekken veel zwakker dan nationaal, waar ze sterke boegbeelden hebben en eigenaar zijn van hun thema's migratie en veiligheid. Ze hebben bovendien al aangekondigd dat hun campagne voor de lokale verkiezingen rond dezelfde thema's zal draaien als voor de parlementsverkiezingen in 2019. Wat is er dus beter voor hen om de realiteit aan hun campagne aan te passen dan die verkiezingen te laten samenvallen? Voor alle andere partijen is het een slechte zaak. De N-VA zit in een zetel.'

SINARDET:

‘Ook in Wallonië zou de N-VA een serieuze kans maken. Zonder communautair programma natuurlijk, maar dat kan geen probleem zijn als ze dat zelfs in Vlaanderen kan vergeten’

De partij wil of hoeft de regering niet tegen elke prijs te laten vallen en tegelijk kan ze het zich veroorloven indien dat toch zou gebeuren. Dat verklaart waarom ze zich zo cocky gedraagt, of het nu om de kernuitstap gaat of over Francken. *Wie doet ons iets?*

De N-VA is ook zeer populair in Franstalig België. Misschien vinden veel kiezers het daar toch minder erg dan eerst gedacht dat de MR als enige partij met de N-VA in zee gaat? Of dat Francken blijft zitten?

DELWIT: ‘Dat een federale regering in één taalgroep een minderheid heeft, sluit inderdaad niet uit dat de politiek van een Vlaamse politicus ook populair kan zijn aan de an-

dere kant van de taalgrens. Dat was ook al zo met Maggie De Block en om dezelfde reden: ze straalde op asiel en migratie ook het beeld uit van wat Michel een “streng maar humaan” beleid noemt. Francken is in Franstalig België niet populair dankzij zijn tweets – die geen Franstalige leest –, wel omdat ook hij een etnocentrische politiek uitstraalt.’

SINARDET: ‘O ironie, het etnocentrisme brengt de Belgen dichter bij elkaar. *(lacht)* Op een gegeven moment was Jan Jambon in Wallonië populairder dan Paul Magnette. Dat lijkt Belgisch surrealisme, maar het strookt perfect met wat Europese *surveys* al langer zeggen over normen, waarden en politieke opvattingen. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat er in de Franstalige publieke opinie minder steun voor rechtse ideeën inzake veiligheid en migratie zou zijn dan in Vlaanderen. Deze regering beantwoordt aan dat profiel.’

‘Door in Michel I te stappen, heeft de N-VA overigens bewezen dat België minder “vergrendeld” is dan vooral aan Vlaams-nationale kant altijd is beweerd. Voor een staatsherforming heeft een regering logischerwijze een meerderheid in beide taalgroepen nodig, maar als het over fiscaliteit, justitie of migratie gaat, is dat niet noodzakelijk. En laat de N-VA nu jarenlang beweerd hebben dat Vlaamse autonomie diende op om die vlakken een ander beleid te kunnen voeren. Wel, dat kan dus perfect binnen België. En nu ontkracht deze regering ook nog eens de N-VA-analyse dat het makkelijker zou gaan in een autonoom Vlaanderen, omdat de tegenstellingen tussen partijen daar veel minder groot zouden zijn.’

‘Wat blijkt nu? In zowat alle dossiers stonden Vlaamse partijen tegenover elkaar. Ze mogen blij zijn dat een Franstalige premier er nog in slaagt hen akkoorden te doen sluiten. Het kan dus, een regering die in een van de twee taalgroepen geen meerderheid heeft. Het is volgens mij democratisch zelfs net iets legitimer omdat je dan inhoudelijk voor een alternatief kan stemmen: de ene keer rechts, de andere keer links.’

DELWIT: *(lacht fijntjes)* ‘Ik geloof nooit dat een Vlaamse krant het zou pikken als er aan Nederlandstalige kant slechts één partij in een federale regering zou stappen. Franstalige kranten morden er wel wat over toen MR dat deed, maar niet ten gronde.’

SINARDET: ‘Er zijn natuurlijk ook meer Vlamingen dan Franstaligen, maar toch, waarom zou het omgekeerde – een federale regering met één grote Vlaamse partij – niet legitiem

SINARDET:
 ‘Dat denk ik
 wel vaker:
 om de politiek
 te doorgronden, had
 ik beter psychologie
 gestudeerd’

zijn? Je moet ergens een ondergrens trekken natuurlijk. Je zou bij een volgende staatshervorming kunnen bedingen dat een federale regering minstens een kwart van elke taalgroep moet vertegenwoordigen om legitiem te zijn.’

‘Als je vasthoudt aan de eis dat een federale regering altijd in de twee landsdelen een meerderheid moet hebben, is op den duur iedereen gefrustreerd. De PS en minstens een grote Vlaamse partij zijn er dan *d’office* bij, waardoor je bijna altijd ergens in het midden uitkomt. Dat versterkt het idee bij de burger dat het geen zak uitmaakt op wie je stemt, want “je krijgt toch altijd hetzelfde”’.

PATRIOTTISCHE LENTE

Dat is een vliegwieltje voor extremen. Is het realistisch te geloven dat België daaraan zal ontsnappen? In 2017 zouden we een ‘patriottische lente’ krijgen in menig Europees land. Dat viel nog mee. Maar was dat niet eerder uitstel dan afstel?

DELWIT: ‘Dat viel mee? *Bwah*. Geert Wilders deed het minder goed dan verwacht, maar wel beter dan in 2012, en Mark Rutte slechter. In Frankrijk haalde extreemrechts zijn beste score ooit in een tweede ronde van de

presidentsverkiezingen. AfD is de derde partij van Duitsland, het FPÖ zit in de Oostenrijkse regering. En om nog ergens een sterke sociaaldemocratische partij te vinden, moet je al in Malta zijn.’

SINARDET: ‘Het was even simplistisch om eind 2016 te verkondigen dat er na Trump en de Brexit een ongelofelijke, rechtse golf Europa zou overspoelen als om naderhand te jubelen dat het rechtse gevaar dan toch geweken was. De realiteit is complexer.’

Guy Verhofstadt tweette: ‘In 2017 rechtte Europa de rug tegen het nationalisme’.

SINARDET: ‘Tja. In de meeste Europese landen staat een belangrijk deel van de bevolking, minstens een derde, open voor een stem op partijen met een fors discours over veiligheid en een eerder negatieve visie op migratie en islam, het liefst met wat anti-establishmentretoriek erbij. De electorale vertaling daarvan varieert. Wat jarenlang door Vlaams Belang werd gecapteerd, zit nu bij de N-VA. Bewonderenswaardig zelfs hoe die partij erin geslaagd is om dat publiek bij zich te houden en toch in een regering te stappen. Dat is te danken aan goede casting en sterke communicatie. Met een Theo Francken krijg je de indruk dat we van een beleid van open naar gesloten grenzen zijn

gegaan. Belachelijk, maar het heeft voor de N-VA het gewenste effect. Al geloof ik evenmin dat Vlaams Belang dood en begraven is. Het is perfect mogelijk dat ook die partij weer naar de 25 procent opstoot.’

‘Dat electoraat is er in Europa en je kunt er niet omheen. Heel wat burgers zijn sociaaleconomisch traditioneel links en cultureel rechts. Ik zat daags na het referendum over de Britten groot gelijk hadden om die eurocraten een lesje te leren. Michel vond hij een nul en op de PS stemde hij niet meer omdat Elio Di Rupo het volk verraden had. Ik vroeg hem of hij het dan niet moeilijk vond om te gaan stemmen? Integendeel, hij zou PTB stemmen. En mocht hij in Vlaanderen wonen, de N-VA. Want wat Jan Jambon over dansende moslims had gezegd, vond hij wel goed.’

N-VA en PTB, même combat?

SINARDET: ‘Ik pas altijd op met anekdotiek, maar deze taxichauffeur bevestigde wat ik al jaren afleid uit onderzoek. Ik zeg al langer dan vandaag dat de N-VA een serieuze kans maakt, mocht de partij in Wallonië opkomen. Zonder communautair programma natuurlijk, maar dat kan geen probleem zijn als ze het zelfs in Vlaanderen kunnen vergeten.’

DELWIT: ‘Uit de laatste kiesintenties blijkt dat de eerste tweede keuze van PTB-kiezers de

N-VA is. Dat weet de PTB maar al te goed, ze zijn zeer beducht voor een rechts-radicalistische lijst in Wallonië. Toen er in 2012 zo'n lijst opdook in Luik, hebben ze hemel en aarde bewogen om te bewijzen dat de verzamelde handtekeningen vals waren.'

'N-VA en PTB, zelfde strijd? Er is in elk geval minder tegenspraak dan je zou vermoeden. We bekijken ons al eens op mechanismen die we vermoeden, zoals het directe verband tussen diversiteit en rechts radicalisme. Barcelona is multicultureler dan twintig jaar geleden, toch heb je daar geen rechts-radicalistische partij. Idem met Brussel, waar rechts zwakker staat dan in 1998. Ik zie een ander mechanisme: overal waar de sociaaleconomische kwestie ondergesneeuwd is, winnen kwesties van cultuur en identiteit aan belang. Waar de sociaaldemocratie is opgeschoven naar de liberale kant, blijft haar kiezer malcontent achter en zoekt hij of zij de fout elders, bij de ander.'

Verkijken we ons in analyses van de Wetstraat niet evenzeer nog altijd te veel op wat de traditionele partijen doen? Wat er rond die perimeter gebeurt, wordt almaar beslissender. Zie Trump, Brexit en het grassroots-succes van Jeremy Corbyn.

DELWIT: 'Wat inderdaad te zelden verteld wordt, is hoe de samenleving zich terugtrekt uit het klassieke politieke spectrum. In Frankrijk kwam in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen minder dan de helft van de kiezers opdagen en 11,4 procent was niet eens ingeschreven. Dat is zorgwekkend. In België ontsnappen we daar nog een beetje aan door wat rest van de vroegere omkadering of verzuiling. Maar die richel wordt jaar na jaar smaller.'

SINARDET: 'De vraag is of dat deficit van de traditionele partijen per se zo negatief hoeft te zijn. Ze zijn ooit ontstaan rond breuklijnen die vandaag minder relevant zijn. In de tijd van de zuilen zaten burgers trouwens meer in een bubbel dan vandaag op Facebook. Het is niet zo onlogisch of dramatisch dat je andere, nieuwe of vernieuwde partijen krijgt rond breuklijnen die voor mensen vandaag meer relevant zijn. Of dat er nog meer burgerinitiatieven komen. Het zou een goede zaak zijn als de partijen wat minder centraal stonden in de democratische besluitvorming.'

DELWIT: 'In Franstalig België is die deliberatieve democratie erg embryonaal. Er is even

geëxperimenteerd met participatiebudgetten (*uitgelote burgers kunnen discussiëren over de besteding van overheidsgeld, red.*), maar dat is stopgezet. Weet u waarom? Omdat de PTB zich nogal diep in die populaire assemblees had genesteld.' (*lacht*)

SINARDET: 'Het is meestal kleinschalig en in België blijven de partijen zo dominant dat elk initiatief altijd wel op de een of andere manier aan een partij gelieerd is. En hop, dan wordt het afgeserveerd. Maar zeker is wel dat ook in België de politiek niet langer *business as usual* blijft.'

DELWIT:

'Hier geraakt Michel geen tweede keer mee weg, dus hij is wel gedoemd om de rit uit te rijden. Lukt dat niet, dan erkent hij dat hij zich vergist heeft'

En in Europa? Sommigen geloven dat met Macron en Merkel in de cockpit de golf van eurofobie enigszins geluwd is.

DELWIT: 'Dat wekt de illusie dat de Europese crisis vooral te maken heeft met een institutioneel probleem of met het soort leiderschap. Een meer of minder federaal Europa is niet wat de burger beroert, maar wel welke politiek dat Europa voert. En daarover kan hij of zij zich alleen bij nationale verkiezingen uitspreken zolang er geen transnationale kandidaten zijn. We kunnen met onze stem nog altijd niet de Europese Commissie of de Raad van Europa bestraffen of belonen voor hun beleid.'

SINARDET: 'Daarom pleit ik allang voor een vorm van Europese kieskring. In die zin kun je ook wel begrijpen dat kiezers die de grip op de besluitvorming kwijt zijn zich keren tot nationalistische beloven dat ze die terug kunnen krijgen via de natiestaat. *Let's take back control* was een van de populairste slogans in de Brexit-campagne. Alleen, het is een illusie, want in een geglobaliseerde we-

reld heeft een natiestaat op de meeste grote politieke uitdagingen vandaag net minder greep. Met de vennootschapsbelasting zie je hoe de soevereiniteit van de lidstaten juist wordt uitgehold omdat multinationals regeringen tegen elkaar kunnen uitspelen in een *race to the bottom*. België verlaagt die taks, hop, Nederland doet er nog een procentje af. Paradoxaal genoeg krijg je in eigen land minder armslag bij gebrek aan meer en een beter Europa. In dat licht is het creëren van nog kleinere natiestaten – Catalonië, Schotland of Vlaanderen – al helemaal geen vooruitgang.'

BART & ELIO

Tot slot, een vraag over de popjes: blijft Bart De Wever volgens jullie burgemeester en Elio Di Rupo PS-voorzitter?

DELWIT: 'Ik denk dat De Wever de sjerp behoudt. Door samen te gaan, hebben SP.A en Groen hem volgens mij een geweldig cadeau gedaan. Hij kan zeggen: het is ik of zij.'

SINARDET: 'Ik zie de logica wel. Door samen te gaan, kun je hopen op een lijst die een score haalt die een beetje in de buurt komt van die van De Wever. Stel dat je elk apart opkomt en de eerstvolgende partij strandt op de helft van zijn stemmen, dan is het erg moeilijk om hem aan de kant te houden. Ik sluit niet uit dat Antwerpen een linksere burgemeester krijgt, maar dan zal Samen wel uit een ander vaatje moeten tappen.'

DELWIT: 'En Di Rupo? Die twijfelt of hij in Bergen de lijst moet trekken. Hij kan er alleen maar verliezen, want de PS heeft er 55,2 procent. Dondert hij daar 15 procent naar beneden, dan wordt zijn positie onhoudbaar voor 2019.'

SINARDET: 'Hem wacht een enigszins trieste exit uit de politiek. Hij had er na het premierschap mee moeten stoppen.'

DELWIT: 'Het is het zwarte gat dat er hem van weerhield. Hij had Waals minister-president kunnen worden, maar hij wilde niets anders zijn dan de numero uno, dus werd hij voorzitter, dan blijft hij toch in de partij de nummer één. Dat doet het met een mens als hij dertig jaar aan de top heeft gestaan, allicht. Maar nu verlaten we het domein van de politicologie en begeven we ons op dat van de psychologie.'

SINARDET: (*lacht*) 'Dat denk ik wel vaker: om de politiek te doorgronden, had ik beter psychologie gestudeerd.'

Met dank aan Passa Porta, Brussel.